

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ
Neuvotteleva virkamies
Suvi Ruuska

Muistio
2.2.2024

Liite 1

VALTIONEUVOSTON ASETUS YMPÄRISTÖKORVAUKSEN, LUONNONHAITTAUKORVAUKSEN, LUONNONMUKAISEN TUOTANNON KORVAUKSEN JA EI-TUOTANNOLLISIA INVESTOINTEJA KOSKEVAN KORVAUKSEN HAKEMISESTA VUONNA 2024

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Rahoituskaudella 2023-2027 Euroopan unionin kokonaan rahoittamista suorista tuista säädetään jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laadittavien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021/2115, jäljempänä suunnitelma-asetus.

Maaseudun kehittämistoimenpiteet jäsenvaltioissa perustuvat jäsenvaltion suunnitelma-asetuksen perusteella laatimaan ja Euroopan komission hyväksymään strategiasuunnitelmaan. Suomi on laatinut suunnitelma-asetuksen perusteella Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman vuosille 2023–2027 (CAP-suunnitelma). Euroopan komissio hyväksyi Suomen CAP-suunnitelman 31.8.2022 (komission täytäntöönpanopäätös C(2022)6022). Suomi on esittänyt muutoksia CAP-suunnitelmaan vuodelle 2024. Muutosesitys toimitettiin 16.6.2023 Euroopan komissiolle, joka hyväksyi muutosesityksen 30.10.2023 (komission täytäntöönpanopäätös C(2023) 7337).

Kansallisesti ympäristökorvauksesta, luonnonhaittakorvauksesta, luonnonmukaisen tuotannon korvauksesta ja ei-tuotannollisia investointeja koskevasta korvauksesta säädetään eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista annetussa laissa (1333/2022). Lain 3 §:n 5 momentin, 5 §:n 8 momentin, 6 §:n 5 momentin, 8 §:n 3 momentin ja 9 §:n 5 momentin nojalla voidaan korvauksen vuosittaisesta myöntämisestä, sitoumuksista, sopimuksista ja korvauskelpoisesta alasta säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

2. Asetuksen valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä Ruokaviraston kanssa.

Asetusehdotuksesta pyydettiin lausunto valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Ruokavirastolta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf:ltä, ProAgria Keskusten Liitolta, Svenska lantbrukssällskapens förbund rf:ltä, Luomuliitto ry:ltä ja Yhdistyneet Luomutuottajat ry:ltä.

3. Asetuksen pääasiallinen sisältö

Rahoituskaudella 2023-2027 annetaan vuosittain valtioneuvoston asetus ympäristökorvauksen, luonnonhaittakorvauksen, luonnonmukaisen tuotannon korvauksen ja ei-tuotannollisia investointeja koskevan korvauksen hakemisesta. Asetuksella säädettäisiin ympäristökorvausta ja luonnonmukaisen tuotannon korvausta koskevien uusien sitoumusten antamisesta, luonnonhaittakorvauksen hakemisesta sekä uusien ympäristösopimusten tekemisestä. Samoin vuosittain säädettäisiin aikaisemmin korvauskelvottoman peltoalan mahdollisesta hyväksymisestä korvauskelpoiseksi edellä mainituissa tukijärjestelmissä. Vuosittain annettavalla asetuksella säädettäisiin myös ei-tuotannollisia investointeja koskevan korvauksen hakemisesta. Valtioneuvoston asetuksen antamisen yhteydessä otetaan huomioon korvauksiin vuosittain käytettävissä oleva valtion talousarvion määräraha.

Vuoden 2024 asetusehdotus vastaa sisällöltään pääosin vuoden 2023 asetusta (Valtioneuvoston asetus ympäristökorvauksen, luonnonhaittakorvauksen, luonnonmukaisen tuotannon korvauksen ja ei-tuotannollisia investointeja koskevan korvauksen hakemisesta vuonna 2023 (133/2023)). Vuonna 2024 olisi lisäksi mahdollista lisätä alaa vuonna 2023 tehtyihin sitoumuksiin ja ympäristösopimuksiin.

Vuonna 2025 toteutetaan malli, jossa vuonna 2024 mahdollisesti vapautuvaa korvauskelpoisuutta jaetaan hallinnon toimesta kunkin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueen sisällä vanhimille korvauskelpoisuutta ilman oleville pelloille.

4. Asetuksen pykäläkohtaiset perustelut

1 § Asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin ympäristösitoumuksesta. Ehdotetun 1 §:n 1 momentin mukaan vuonna 2024 voisi antaa uuden ympäristösitoumuksen. Sitoumukseen voitaisiin aktiiviviljelijän hakemuksesta hyväksyä korvauskelpoiseksi peltoalaksi eräiden maatalouden pinta-alaperusteisten tukien myöntämisen yleisistä edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen (77/2023) 14, 15 ja 17 §:ssä tarkoitettua alaa. Edellä mainitun asetuksen 14 §:n 1 momentin mukaan korvauskelpoista alaa on sellainen ala, joka oli korvauskelpoista vuonna 2022 ympäristökorvauksessa tai luonnonhaittakorvauksessa. Edellä mainitun asetuksen 15 §:n 1 momentin mukaan korvauskelpoisuus voidaan myöntää alalle, joka on tullut aktiiviviljelijän hallintaan tilusjärjestelyiden kautta edellyttäen, että uusjakosuunnitelma on saanut lainvoiman ja tilukset on otettu haltuun uusjakosuunnitelman mukaisesti. Alan, jolle korvauskelpoisuus myönnetään, on oltava maatalousmaata. Edellä mainitun asetuksen 17 §:ssä säädetään korvauskelpoisuuden siirtämisestä korvauskelpoisen alan ja korvauskelvottoman alan välillä.

Pykälän 2 momentin mukaan vuonna 2024 voimassa olevaan ympäristösitoumukseen voitaisiin aktiiviviljelijän hakemuksesta liittää eräiden maatalouden pinta-alaperusteisten tukien myöntämisen yleisistä edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen 14, 15 ja 17 §:ssä tarkoitettua alaa.

- 2 § Asetuksen 2 §:ssä säädettäisiin ympäristösopimuksista. Pykälän 1 momentin mukaan viljelijä voisi vuonna 2024 tehdä seuraavia eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja ympäristösopimuksia:
- 1) maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoa koskeva ympäristösopimus;
 - 2) kosteikkojen hoitoa koskeva ympäristösopimus;
 - 3) alkuperäiskasvilajikkeen ylläpitoa koskeva ympäristösopimus;
 - 4) alkuperäisrotueläinten kasvattamista koskeva ympäristösopimus.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetun kosteikkojen hoitoa koskevan sopimuksen ja maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoa koskevan sopimuksen voisivat tehdä myös eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista annetun lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettu rekisteröity yhdistys ja mainitun lain 17 §:n 4 momentissa tarkoitettu korvauksen saaja. Vesilain (587/2011) 12 luvussa tarkoitettu vesioikeudellinen yhteisö voisi tehdä 1 momentissa tarkoitetun kosteikkojen hoitoa koskevan sopimuksen.

Pykälän 3 momentin mukaan eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista annetun lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua kasvigeenivaraohjelmaa tai eläingenivaraohjelmaa koordinoivat tahot voisivat vuonna 2024 tehdä alkuperäiskasvien varmuuskokoelmia koskevan ympäristösopimuksen ja alkuperäisrotujen perimän säilytystä koskevan ympäristösopimuksen.

Pykälän 4 momentin mukaan vuonna 2024 voimassa olevaan 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuun ympäristösopimukseen voitaisiin aktiiviviljelijän hakemuksesta liittää eräiden maatalouden pinta-alaperusteisten tukien myöntämisen yleisistä edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen 14, 15 ja 17 §:ssä tarkoitettua alaa.

- 3 § Asetuksen 3 §:ssä säädettäisiin luonnonmukaista tuotantoa ja luonnonmukaista kotieläintuotantoa koskevista sitoumuksista. Ehdotetun 3 §:n 1 momentin mukaan aktiiviviljelijä voisi vuonna 2024 antaa uuden luonnonmukaista tuotantoa tai luonnonmukaista kotieläintuotantoa koskevan sitoumuksen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tarkemmin alasta, jota sitoumuksiin voi sisältyä.

Pykälän 2 momentin mukaan vuonna 2024 voimassa olevaan luonnonmukaisen tuotannon sitoumukseen ja luonnonmukaisen kotieläintuotannon sitoumukseen voitaisiin aktiiviviljelijän hakemuksesta liittää eräiden maatalouden pinta-alaperusteisten tukien myöntämisen yleisistä edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen 14, 15 ja 17 §:ssä tarkoitettua alaa.

- 4 § Asetuksen 4 §:ssä säädettäisiin korvauskelpoisesta alasta luonnonhaittakorvausta haettaessa vuonna 2024. Luonnonhaittakorvausta myönnettäessä korvauskelpoiseksi alaksi voitaisiin vuonna 2024 hyväksyä aktiiviviljelijän hakemuksesta eräiden maatalouden pinta-alaperusteisten tukien myöntämisen yleisistä edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen 14, 15 ja 17 §:ssä tarkoitettua alaa. Edellä mainitun asetuksen 14 §:n 1 momentin mukaan korvauskelpoista alaa on sellainen ala, joka oli korvauskelpoista vuonna 2022 ympäristökorvauksessa tai luonnonhaittakorvauksessa. Edellä mainitun asetuksen 15 §:n 1 momentin mukaan korvauskelpoisuus voidaan myöntää alalle, joka on tullut aktiiviviljelijän hallintaan tilusjärjestelyiden kautta

edellyttäen, että uusjakosuunnitelma on saanut lainvoiman ja tilukset on otettu haltuun uusjakosuunnitelman mukaisesti. Edellä mainitun asetuksen 17 §:ssä säädetään korvauskelpoisuuden siirtämisestä korvauskelpoisen alan ja korvauskelvottoman alan välillä. Alan, jolle korvauskelpoisuus myönnetään, on oltava maatalousmaata.

5 § Asetuksen 5 §:ssä säädettäisiin ei-tuotannollisia investointeja koskevasta korvauksesta. Vuonna 2024 ei-tuotannollisia investointeja koskevaa korvausta myönnettäisiin uusiin kosteikkoinvestointeihin.

6 § Asetuksen 6 §:ssä säädettäisiin korvauskelvottoman alan lisäämisestä korvauskelpoiseen peruslohkoon. Pykälässä esitettyjen toimenpiteiden tavoitteena on parantaa peltolohkojen muotoa ja saattaa peltolohkorekisteri vastaamaan lohkon sen hetkistä tilannetta. Tätä kautta vähennetään rekisterin laadunvalvontaan perustuvaa rahoitusoikaisu-uhkaa ja helpotetaan viljelytoimia.

Pykälän 1 momentin mukaan korvauskelpoiseen maankäyttölajiltaan peltoa olevaan peruslohkoon voitaisiin vuonna 2024 lisätä eräiden maatalouden pinta-alaperusteisten tukien myöntämisen yleisistä edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua korvauskelvotonta olemassa olevan peruslohkon muotoa parantavaa maatalousmaata peltolohkorekisterin päivityksen yhteydessä.

7 § Asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan 20.2.2024.

3. Taloudelliset vaikutukset

Ympäristökorvauksesta, luonnonmukaisen tuotannon korvauksesta ja ei-tuotannollisia investointeja koskevasta korvauksesta aiheutuvat kustannukset maksetaan valtion talousarvion momentin 30.20.43 (Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit) määrärahasta. Vuoden 2024 valtion talousarvion kyseisen momentin määräraha on 286,816 miljoonaa euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 123,331 miljoonaa euroa ja kansallista osuutta 163,485 miljoonaa euroa. EU:n rahoitusosuus määrärahasta on maaseuturahaston osalta 43 prosenttia. Ympäristökorvauksen arvioitu osuus momentin määrärahasta on noin 199,730 miljoonaa euroa, luonnonmukaisen tuotannon korvauksen arvioitu osuus noin 76,122 miljoonaa euroa, neuvonnan arvioitu osuus noin 7,964 miljoonaa euroa ja ei-tuotannollisia investointeja koskevan korvauksen arvioitu osuus noin 3,000 miljoonaa euroa.

Lisäksi momentilla 30.20.43 on noin 138 miljoonaa euroa vuodelta 2023 siirtyvää määrärahaa. Siirtyvää määrärahaa käytetään vuodelta 2023 maksettavan ympäristökorvauksen ja luonnonmukaisen tuotannon korvauksen toisen maksuerän maksamiseen. Toinen erä maksetaan keväällä 2024.

Vuoden 2024 tukihakujen ympäristökorvauksien, luonnonmukaisen tuotannon korvauksien ja ei-tuotannollisten investointien korvauksien sekä neuvonnan maksuihin arvioidaan tarvittavan yhteensä noin 287 miljoonaa euroa.

Ympäristökorvauksen määrärahaosuus käytetään ympäristösitoumuksiin ja ympäristösopimuksiin, joihin arvioidaan tarvittavan yhteensä noin 200 miljoonaa euroa. Luonnonmukaisen tuotannon korvauksen määrärahaosuus käytetään luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksiin, joihin arvioidaan tarvittavan yhteensä noin 76 miljoonaa euroa. Ei-tuotannollisia investointeja koskevaan

korvaukseen arvioidaan vuonna 2024 tarvittavan noin 3 miljoonaa euroa. Neuvontaan arvioidaan vuonna 2024 tarvittavan noin 8 miljoonaa euroa.

Asetusehdotuksen 6 §:n mukaan korvauskelpoiseksi hyväksyttävästä alasta aiheutuvat määrärahavaikutukset arvioidaan vähäisiksi ja ne voidaan kattaa momentin 30.20.43 määrärahalla. Peruslohkojen yhteenlasketun kokonaisalan arvioidaan pienenevän tulevaisuudessa pinta-alamonitoroinnin kehittyessä. Tästä syystä arvioidaan, että lohkon muodon parantamisella ei olisi merkittäviä vaikutuksia peruslohkojen kokonaispinta-alaan.

Luonnonhaittakorvauksesta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion talousarvion momentilta 30.20.44 (Luonnonhaittakorvaukset). Vuoden 2024 valtion talousarvion kyseisen momentin määräraha on 496,815 miljoonaa euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 76,130 miljoonaa euroa, valtion osuutta 100,917 miljoonaa euroa ja kokonaan kansallisesti rahoitettavaa luonnonhaittakorvausta 319,768 miljoonaa euroa. EU:n rahoitusosuus rahoituskaudella 2023—2027 on maaseuturahaston osalta 43 prosenttia.

Lisäksi momentilla 30.20.44 on noin 29 miljoonaa euroa vuodelta 2023 siirtyvää määrärahaa. Siirtyvää määrärahaa käytetään vuodelta 2023 maksettavan luonnonhaittakorvauksen loppuerän maksamiseen keväällä 2024.

Luonnonhaittakorvauksiin arvioidaan tarvittavan vuoden 2024 tukihausta aiheutuviin maksuihin noin 497 miljoonaa euroa.

Asetusehdotuksen 6 §:n mukaan korvauskelpoiseksi hyväksyttävästä alasta aiheutuvat määrärahavaikutukset arvioidaan vähäisiksi ja ne voidaan kattaa momentin 30.20.44 määrärahalla. Peruslohkojen yhteenlasketun kokonaisalan arvioidaan pienenevän tulevaisuudessa pinta-alamonitoroinnin kehittyessä. Tästä syystä arvioidaan, että lohkon muodon parantamisella ei olisi merkittäviä vaikutuksia peruslohkojen kokonaispinta-alaan.

Asetusehdotuksen mukaisista viljelijäkorvauksista aiheutuvat kustannukset katetaan valtiontalouden kehyspäästösten, valtion talousarvion mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosimäärien puitteissa.

6. Lausuntopalaute

Asetusehdotuksesta annettiin 4 lausuntoa. Lausuntoaikaa oli vain kaksi viikkoa, jotta tuen haku saadaan toteutettua suunnitellussa aikataulussa.

Lausunnon antoivat valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Ruokavirasto ja Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf. Valtiovarainministeriöllä, ympäristöministeriöllä ja Ruokavirastolla ei ollut lausuttavaa asetusehdotuksesta.

Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf esitti lausunnossaan, että tärkeiden perinnebiotooppien hoitamiseen laiduntamalla tulisi kehittää kattavampi järjestelmä, jotta tuottajat, jotka menettävät tukikelpoista alaa kohtuuttomasti, eivät päästä lopettaa eläintuotantoaan. Asetusehdotusta ei muutettu tältä osin, koska perinnebiotooppien laiduntamisen ehdoista ei säädetä tällä asetuksella. Perinnebiotooppikokonaisuuden kehittämistyö on kuitenkin aloitettu ja sitä tehdään hallinnonalojen välisenä yhteistyönä. Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf toi lausunnossaan esille myös sen että, onko uusien luomusitoumusten tekeminen perusteltua tilanteessa, jossa luomutuotanto on lisääntynyt, vaikka markkinoilla kysyntä ei ole vastaavasti lisääntynyt, jolloin tarjonnan kasvu vaikuttaa kielteisesti jo vakiintuneiden tuottajien markkinahintaan. Asetusehdotusta ei muutettu tältä osin, koska Suomen CAP-suunnitelman

tavoitteena on, että luomuala olisi 440 000 hehtaaria vuonna 2027. Vuoden 2023 tukihaussa luonnonmukaisen tuotannon pinta-ala väheni hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Viljelijät tekevät ratkaisunsa markkinoiden mukaisesti ja mahdollisuus halutaan pitää avoimena, kun markkinat elpyvät. Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf toi esille lausunnossaan myös, että asetusehdotuksen 6 §:n kautta lisättävä ala ohittaa jo kauan korvauskelpoisuutta odottaneet ”jonopellot”. Asetusehdotusta ei muutettu tältä osin, mutta jonopelloille rakennetaan oma järjestelmänsä, jossa mahdollisesti vapautuvaa korvauskelpoisuutta jaetaan vanhimmille pelloille hallinnon toimesta ja josta säädetään erillisellä asetuksella. Lisäksi Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf esitti lausunnossaan, että tuista tulisi maksaa ennakkoja ja tuet tulisi maksaa, jos vain mahdollista, jo tuen hakuvuonna. Ehdotetulla asetuksella ei säädetä korvauksien maksuaikataulusta.

7. Laintarkastus

Asetusehdotusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa asian kiireellisyyden vuoksi.

8. Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 20.2.2024.

Esitys: Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen ympäristökorvauksen, luonnonhaittakorvauksen, luonnonmukaisen tuotannon korvauksen ja ei-tuotannollisia investointeja koskevan korvauksen hakemisesta vuonna 2024